

NAJBOLJ VROČA JE BITKA V ZA- PADNI PENNI

Murray, podpredsednik rudarske organizacije, vodi organizirane rudarje. — Pittsburgh Coal kompanija je največja nasprotnica organiziranih rudarjev. — Ona izvrši, kar zapove njen ravnateljki predsednik W. G. Warden.

Pittsburgh, Pa. — Rudarska organizacija se je odločila, da dokonča boj z Wardenom, ravnateljskim predsednikom Pittsburgh Coal kompanije in njegovo zaveznico Bethlehem Mines korporacijo. Rudarska organizacija je prevzela jurisdikcijo prek izpisa, ki je že dve leti star. Murray, podpredsednik rudarske organizacije, je prevzel vodstvo proti Wardenovim pozikusom za uničenje rudarske organizacije v premogovnikih v pittsburghski pokrajini.

Stari organizatorji, veterani delavskega strokovnega gibanja so dospeli v pittsburghski pokrajino in vodijo boj povsod, kjer skušajo obratovati premogovnike brez strokovno organiziranih rudarjev, torej na neunijski podlagi.

Prihod teh delavskih veteranih je obudil nove up v arhiv stavkovnih straž, ki se pogumno in zvesto borijo proti napadom in ustrahovanju premogovne in železarske policije in njenih špijonov v civilni obleki v službi Pittsburgh Coal kompanije in Bethlehem Mines korporacije.

Ko je Lewis, predsednik rudarske organizacije, prepotoval to pokrajino in govoril z biznismeni in rudarji v vsakem selu, v katerem namerava Warden izvesti svoj stavkokaški program, se je prepiral, da je ljudstvo v splošnem z rudarsko organizacijo in da je živa potreba, da rudarska organizacija vsa svoja sredstva uporabi za poraz Wardena v tem distriktu.

Krožile so govorice, da so Wardenove fraze privabile nekaj premogovniških podjetnikov v zapadni Pennsylvaniji, da se pridružijo Pittsburgh Coal kompaniji po 1. aprilu. Tem govoricam je pa sledil ravnotako jasen in razumljiv odgovor, da kjer bodo premogovniški podjetniki v zapadni Pennsylvaniji poizkusili kaj takega, bodo pronašli, da so rudarji v tem distriktu tesnejše združeni, kot so bili, ko je Warden prvokrat objavil svoj stavkokaški program.

Premogovniški podjetniki, ki imajo zdrav človeški razum in znajo sami delati zaključke, so se lahko prepričali, da se rudarska organizacija ne da uničiti, ako so le pazno čitali poročila Pittsburgh Coal kompanije. Poročilo te kompanije kaže, da njenih delničarjev stane ta boj deset milijonov dolarjev v nekaj krajšem času, kot v dveh letih. Ne glede nato, koliko premogovniških podjetnikov se je izreklo za protinujski program Pittsburgh Coal kompanije, rudarska organizacija se je pripravila, da preseneči te podjetnike, ki si domišljujejo, da lahko poslabšajo življenske razmere rudarjev.

Pokrajina okoli Pittsburgha je unijsko premogovno polje, na katerem lahko z dobičkom obratuje svoje premogovnike le oni podjetniki, ki najame organizirane rudarje za delo v svojem premogovniku. Končno bodo poraženi Warden, Bethlehem Coal korporacija in vsakdo drugi, ki bo podpiral protinujski program.

Proučevanje zgodovine od blizu. Chicago, 9. apr. — Več sto milijakov bo šlo za časa spomladnih počitnic iz srednjih šol v razne zgodovinske kraje Amerike proučevati zgodovino.

Sacco in Vanzetti obsojena na smrt

Sodnik je odredil, da morata umreti na električnem stolu v prihodnjem juliju. Oba sta izjavila, da sta nedolžna in sta ožigosala sodnika. Delavski poslanci iz Anglije protestirajo. Protesti prihajajo iz vseh dežel. Simpatična stavka v Argentini.

Dedham, Mass., 10. apr. — Nicola Sacco in Bartolomeo Vanzetti sta bila včeraj obsojena na smrt. Sodnik Webster Thayer je hladnokrvno naznanil, da morata umreti na električnem stolu v tednu, ki prične s prihodnjim 10. julijem.

Sodna dvorana je bila polna občinstva, največ delavcev, ko so policaji pripeljali Sacco in Vanzettija iz ječe, v kateri se nahajata že sedem let. Bila sta oba uklenjena. Dolgoletni zapor je oba moza reducirala na senco tega, kar sta bila prej. Sacco je bled in upadel, sploh postaran najmanj za 15 let, dočim je Vanzetti, ki je starejši, že malone siv.

Predno je sodnik izrekel obsodbo, je vprašal obtoženca, če imata kaj povedati.

„Da,“ je dejal Sacco. „Jaz sem nedolžen. Nikjer na svetu v zgodovini sveta še nisem videl ničesar tako krutega kot je to sodišče. Po sedmih letih persekucije naju še vedno smatrata krivca. Vi veste, sodnik, vi veste, da sem nedolžen, kljub temu pa še vedno preganjate mene in mojo ubogo ženo ter me obsojate na smrt. Moja edina krivda je, ker sem sin zatiranega delavskega razreda in ker sem zvest zatiranim delavcem.“

Vanzetti je govoril 40 minut. On govori boljše angleško kot Sacco. Rekel je med drugim: „Jaz nisem nikdar izvršil zločina, ki ga sem obtožen. Ne samo to, da nisem nikoli storil tega zločina, jaz sploh nisem nikdar v mojem življenju prelivljal krvi, nikogar ubil in nikogar okradel ali oropal. Niti pes, ki zadavi koka, bi ne bil pokriven pred ameriškim sodiščem na temelju takih dokazov kot ste pokrivali mene in moje tovariše. Dokazali smo, da mi na vsem svetu drugega sodnika, tako pristranskega in s takimi predsodki proti radikalnim delavcem, kot ste vi. Vi ste najkrutejši sodnik pod soncem.“

Vanzetti je nadalje govoril o svojih starših v Italiji, ki so bili premožni in ki bi mu bili lahko prekrbni dobri eksistenco, toda on ni maral brezkrbnega

Jugoslavija se bo pogajala z Italijo

Zunanji minister Perić je pooblaščen, da stopi v razmotrivanje z Mussolinijem.

Dunaj, 9. apr. — Kolikor je soditi po najnovejših poročilih iz Rima in Beograda, bosta Italija in Jugoslavija poskusili z direktnim pogajanjem rešiti spor glede Albanije.

Ne mara kazni za roparja. Chicago, 9. apr. — Danes je prišel na policijsko postajo Leonard Thorpe, mladenič enaindvajset let, ki je izpovedal, ker ga je pekla vest, da je pred časom ukradel Alice Woodwardov denar, potem ko mu je dala hrano in mu kupila novo obleko. Ker se pa ni prijavil policiji, so jo sedaj pozvali na postajo, kjer je izjavila, da ji je pred leti umrl sin in od tistega časa vedno pomaga mladeničem, ki so brez dela. Dejala je, da mu

„Vest“ iz londonske novičarske fabrike

Angleži so fabricirali novo revolvo v Rusiji in poraz kitajskih revolucionarjev.

London, 9. apr. — Londonski listi so objavili vest iz Carigrada, da je v sovjetski Rusiji izbruhnila velika monarhistična vstaja.

Dalje poročajo, da boljševiki mobilizirajo veliko armado v Sibiriji za vpad v Mandžurijo. Druga vest se pa glasi, da so vjeti zato nečesto vojne, ker nimajo orožja! Imajo blizu dva milijona vajakov, a samo pol milijona pušk. Torej morajo čakati, da jim kdo podari puške! Leningrad je včeraj zdrnil v morje! Čez milijon ljudi je izgubilo življenje — in to je prav, da še pet dolarjev ter da ne mara zahtevati nikake kazni za Thorpa. Policija ne ve, kaj bi storila.

V WASHINGTONU ZBORUJEJO ZA- MORCI

Njih plemenito zborovanje se vrši v cerkvi. — Na zborovanju razpravljajo o političnih in gospodarskih problemih.

Washington, D. C. — Zamorski plemeniti kongres je pričel zborovati v cerkvi. Razprave se vrše o politiki in gospodarskih vprašanjih. Prvi dan je govoril Perry Howard, član narodne eksekutive republikanske stranke iz Missisipija in pomočnik v uradu justičnega tajnika Sargenta. Kongresniki iz Missisipija so Howarda obtožili v teku svojih govorov, da prodajo službe zveznih distriktnih pravdnikov. Te obtožbe so potrdili preiskovalci, a Howard je vaeeno obdržal svojo službo v Washingtonu.

Delegatje se niso prav nič vznemirjali zaradi novice, ki je dospel prvi dan zborovanja, da je bil neki zamorec izključen iz nekega vojaškega državljankega vežbalšča. Prav mirni so ostali in njih kri ni zavrela, ako ravno je neki zamorski urednik v New Yorku objavil pismo na predsednika Coolidgea, v katerem pravi, da je bila akcija častnika žaljenje vsa zamorskega plemena.

Pismo pravi, da je belopoltni svet na prvi dan vojne z zamorskim plemenom. Amerika nima prijateljev med zamorskimi in barvenopoltnimi plemeni v Afriki; Aziji ali v Ameriki zaradi dolob, ki so bile izdane zaradi polit. Združene države ne bodo pričakovale, da se njeni zamorski državljani bojujejo proti plemenom barvene polti, ako pride do vojne s Kitajcem, Japoncem, Mehikom, Nikaragvom, ali Haitijem, da se tam potegne ista barvenopoltna črta, ki zdaj ni oficijelno določena le v armadi in mornarici, ampak tudi v vojaških državljanških vežbalščih.

Linčanja so se skoraj podvojila

To pokaže, da je v človeku še zver in da ni izgnana iz njega.

Washington, D. C. — Kako zverki je še človek, govori dejstvo, da so se linčanja skoraj podvojila v Združenih državah, ako se primerjajo linčarski zločini leta 1926 z linčarskimi zločini leta 1925. V letu 1925 je bilo izvršenih 17 linčarskih hudodelstev, leto kasneje se je pa število teh zločinov pomnožilo na trideset. Med temi hudodelci, ki so linčali druge, je bilo največ kristjanov. V petih državah ni bilo v prejšnjem letu izvršenega nobenega linčarskega zločina. Zdaj so pa države zopet vrčene med one, v katerih lahko populična drhal daje duška svojim zveriskim instinktom. V Novi Mehiki ni bila skoz deset let nobena oseba linčana. A leta 1926 se je zopet v človeku pojavila zver tudi v tej državi.

Zver v človeku ni uganjala v državah Massachusetts, New Hampshire, Rhode Island in Vernon linčarskih hudodelstev. Od leta 1886 ni bilo linčarskih hudodelstev v državah Maine, Connecticut in New Jersey. Več let niso izvršili nobenega linčarskega zločina v drugih severnih državah.

Trideset oseb so linčali v letu 1926 v sedmih južnih državah. Pastirica Aimee se je sprla z materjo. Los Angeles, Cal. — Aimee Semple McPherson, znana duhovnica v Angelus templu, je zadnji teden obrnila hrbet svoji materi in se preselila v Santa Monico. Poročilo pravi, da se je skregala z materjo.

Anglija provocirala vpade, pravijo sovjeti

Napadi na poslaništvo in konzulate so delo britskih imperijalistov, ki bi radi potegnili sovjetsko Rusijo v vojno na Kitajskem, da bi Anglija potem imela povod za intervencijo. Sovjeti menijo, da Kantonci kmalu strmoglavijo Čangtsolima, zato je drastična akcija nepotrebna. — Amerika pošilja nadaljne čete na Kitajsko. — Vlada v Moskvi pretrgala stike s Pekingom.

Moskva, 10. apr. — Sovjetska Unija je snoči pretrgala diplomatske vezi s Čangtsolinovo vlado v Peking. Vse osebe je poslaništva v Peking je bilo pozvano domov in kitajska mislija v Moskvi je dobila potne liste. Nadalje je sovjetska vlada poslala noto Čangtsolinu s zahtevo, da mora pekingška vlada izpustiti vse aretirane osebe in vrniti vse zaplenjene listine.

Moskva, 9. apr. — Kongres sovjetov v Beli Rusiji je včeraj v Minsku sprejel resolucijo pozivajočo centralno vlado, naj stori vse potrebne korake, da se prepreči nadaljna nasilja proti sovjetskim diplomatom v Kitajski. Delavci na javnih protestih shodih v Moskvi, Leningradu, Harkovu, Permu in drugod so sprejeli enake resolucije.

Moskva, 9. apr. — Vpad Čangtsolinove soldateske v sovjetsko poslaništvo v Peking in napadi na sovjetske konzulate v drugih kitajskih mestih so delo Velike Britanije, Angliji so inspirirali, ako ne direktno odredili ta nasilja.

Takine je mnenje oficijelnih sovjetskih krogov in oficijelnih sovjetskih listov. Ruska javnost je dobila prva podrobna poročila o lopovskem činu v Pekingi še včeraj.

„Pravda“, uradno glasilo ruske komunistične stranke, kakor tudi „Izvestja“, glasilo sovjeto, označujeta pekingški incident kot najgorostnejše pogaženje mednarodne diplomatske imunitete in brezprimerno provocacijo vojne s strani Velike Britanije, katere hoče imeti na vsak način vojno na Kitajskem, da potem lahko izrabi druge velesile za svoje orodje.

V Moskvi se utrjuje prepričanje, da Anglija resno misli na vojno. Anglija bi rada izkoristila kitajski položaj za vojno s sovjetsko Unijo — in po splo-

Baroni premoga v Illinoisu nočejo konferenco

Odgovorili so rudarjem, da prvi pogoj za ponovno konferenco mora biti redukcija meze. Vodja baronov se baha, da so pripravljeni za štirimesečni boj. — Štirje rudarji aretirani v Penni.

St. Louis, Mo., 9. aprila. — Organizacija premogovniških lastnikov, ki ima tukaj svojo konferenco, je zavrgla najnovejšo povabilo rudarske organizacije v Illinoisu na ponovno konferenco. Rice Miller, predsednik zveze lastnikov rogov v Illinoisu, je bil pooblaščen, da odgovori rudarjem, da nove konference ne bo toliko časa, dokler se rudarji ne izjavijo, da sprejmejo znižanje plače.

Stuyvesant Peabody, predsednik Peabody Coal Company, je dejal reporterjem, da „tako lepe sloge med operatorji v Illinoisu še ni bilo nikdar kot je danes.“ Baroni so pripravljani na boj do prihodnje jeseni.

Meadowlands, Pa. — Državni kozaki so v petek tukaj aretirali štiri stavkajoče rudarje. Aretirance so odgnali v Washington, Pa. Obtoženi so, da so napadli nekega stavkoka. Slednji rudarji so bili aretirani: Louis Shriver, star 43, Andy Mantanich, star 42, A. Disack, star 43 in Frank Sallich, star 35.

KITAJSKI BIZ- NIS SVARI IN APELIRA

Tujezemski intervencija bo stvar zasakala še bolj na slabšo. — Škodo bo imel kitajski kapitalizem.

Washington, D. C. (F. P.) — Kitajski velebiznis vidi, se boji in sprejme kitajsko revolucijo, ki sedaj zmaguje v svojem prvem ali vojaškem stadiju. Kitajski velebiznis ne spoznava, da intervencija le poostri razredni boj, ampak da uniči tudi kitajski kapitalizem. Zato to velekramarstvo prosi tujezemski sile, da naj se ne vtkajo v revolucijo in jih svari, da postanejo poizkusi za ustavljenje revolucije usodopolne za njih same.

Tako je govoril dr. T. Z. Koo, ki ga je predstavil rev. Theodore Burton iz Ohija pri obedu Narodnega častnikarskega kluba kot predstavnika konservativnega kramarstva in finančnih elementov v Kitajski.

Koo se je izkazal v brzogovornem šestdeset kitajskih kramarskih in finančnih organizacij v Sangaju, katerim se dozdevno pridružuje tudi general Kajšek pri imenovanju njega, da izreče obžalovanje glede dogodka v Nankingu in da se priporoči ameriški javnosti, da naj bo potrpežljiva in da zaupa vanje, dokler se dogodek preiskuje. Te organizacije obstoje iz trgovskih zbornic, bankirjev, bors, bombašnih tovarnarjev, trgovcev s moko, čajem, sviljo itd. To so sami bogati Kitajci, za katere dela tisoče in tisoče Kitajcev, pripadajočih k nižjim slojem, za nisko mezdno in pri dolgotrajnem delavniku. Ti bogati Kitajci spoznavajo, da je razmere odpravila večina, ki je v narodni stranki.

Koo je razkladal revolucijo kot politični boj za ustanovitev narodne enote in za uničenje militarističnih diktatorjev. Pojasnjeval je, da je revolucija obnem gospodarski boj, ki pa ni komunističen, ampak je prava človeška želja, da življenje ne bo počasno umiranje lakote, boj, da postane Kitajska enakopravna v družini narodov.

Koo je rekel, ko bodo poginili vojaški diktatorji, tedaj narodna vlada nadomesti vojaške voditelje s civilno vlado. Zato je vojaške voditelje strogo ločila od civilnih funkcij. General Kajšek in drugi generali ne bodo imeli vladne oblasti.

Delavci se organizirajo strokovno, da dosežejo krajši delavnik, višje mezde, sanitarne naprave v podjetjih, zavarovanje za starost in proti boleznim in nevarnostem. V Sunjatsenovem programu je državna inicijativa in gradnja delavskih hiš, da ne bodo spremljale industrializacije in Kitaju človeške nižine, kot se je to zgodilo v drugih deželah. Koo je menil, da morajo iti izredne tujezemski zemljiščne koncesije in izredne pravice za plovbo po rekah, ustanovitev bank in drugih privilegijev za zbiranje bogastva. Menil je, da so v večini zmerni Kitajci, ki šele, da tujezemci izgube te pravice v interesu dobrih stikov v bodočnosti. Svaril je Amerikane, da kitajski radikali mislijo, da tujezemski sile ne bodo pravičljivo žrtvovale privilegijev, za to se je treba poslužiti stavk, bojkotov in drugih sredstev, da se jim tujezemci odpovedo. Koo se je zaupno izrazil, da se njegove razred boji jeze komunistov, toda temu je dodal, da so komunisti dobro služili nacionalističnemu gibanju, med tem ko drugi tujezemci niso hoteli pomagati. Dr. Sunjatsen se je obrnil za pomoč na tujezemski sile, a povsod so se mu le smejali.

Agitirajte za „Prosveto“!

PROSVETA
GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (taven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 za pol leta in \$1.25 za tri mesece; Chicago in Cileo \$6.50 na leto, \$3.25 za pol leta, \$1.65 za tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.
Naslov za vse, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Owned by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on agreement.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Datum v oklepaju n. pr. (Mar. 31-1927) poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne nastavi list.

PETINDVAJSETLETNICA KAPITALISTIČNEGA PODJETJA.

Zanimivo je poročilo, ki ga je obelodanil Fahey, podpredsednik ob petindvajsetletnici Gillette Safety Razor kompanije. Podpredsednik pravi, da je originalna glavni- ca znesla le \$5,000 in v teku let je kompanija izplačala svo- jim delničarjem skoraj \$100,000,000 dobička. Stroji, po- sloppja in svet so se izplačevali vsako leto iz dobička, tako da ni bilo treba nobenega izrednega financiranja. Kom- panijski statistični department ceni, da svetovni trg potrebuje 800,000,000 varnostnih britev Gillettevega iz- delka. Kompanija je prodala 70,000,000 varnostnih bri- tev, tako da so za kompanijo izgledi na trgu tudi v bo- dočnosti dobri. Vsako leto doraste na milijone mladeničev, ki potrebujejo britve in postanejo odjemalci Gillettevih izdelkov. Pa tudi ženske so postale odjemalke Gillettevih izdelkov. Kompanija je prodala 3,500,000,000 klin. Ta kompanija s svojimi agenti skoraj kontrolira svetovni trg za varnostne britve, meni podpredsednik Fahy.

Kako je bilo mogoče, da se je trg za varnostne britve tako razvil? K temu je pomagalo direktno in nedirektno oglašanje. Direktno oglašanje se je vršilo na ta na- čin, da so se varnostne britve Gillettevega izdelka hvalile kot najboljše in da so se ti izdelki spravljali na trg s po- sebno znižanimi cenami, kjer je bilo treba priboriti trg.

Največ je menda k rabi varnostnih britev pripomog- lo nedirektno oglašanje. Pred tridesetimi leti ni bilo toliko obrtnih ljudi, kot jih je danes. Ljudje so nosili brke, pa veliko jih je nosilo tudi brade. Tovarnarji, ki so izdelovali navadne in varnostne britve, so potrebovali trg za svoje izdelke. Vedeli so, da ljudje dosti ne mislijo in se udajajo sugestijam, ne da bi prevdarili, ako je su- gestija pametna ali nespametna, ali je vse res, kar se jim sugestira, ako se take sugestije zavijejo v znanstveni plašč.

Prve sugestije so pripovedovale, da je higijenično in koristno zdravju, ako se ljudje brijejo po licih in pod no- som. Navadno je bil pod takimi sugestijami podpisan kakšen zdravnik. Končno so listi pričeli prinašati bra- date moše, v bradi je pa bilo vse polno bacilov, ki razna- šajo nalezljive bolezne. Da so te sugestije še bolj vlek- le, so od vsakega bacila vodile črte, koncem črte je pa bilo zapisano, kakšno bolezen povzroča bacil. V bradi ni bil naslikan le en sam bacil, ki uničuje bolezen povzročajoče bacile, dasiravno je znanost že zdavnej dognala, da je neškodljivih bacilov, ki uničujejo škodljive, veliko več kot pa škodljivih. To je pomagalo tovarnarjem za izdelova- nje navadnih in varnostnih britev. Tovarnarji, ki izde- lujejo razna mazila za rast las in brade, ki pa toliko po- magajo, kot blažev žegen, so se sicer trudili s svojimi oglasi, v katerih so prinašali ženske slike z dolgimi lasmi, moške, z navihanimi velikimi brki in počesano brado, a uspeha niso imeli. Vedno več moških se je brilo pod no- som in brada je pričela prihajati skoraj popolnoma v pozabljenost, trg za navadne in varnostne britve se je pa večal. Nastala je nova moda, moda gladko obrtlih mo- škkih obrazov. V kontinentalni Evropi so pred leti bili gladko obrtiti po vsem obrazu le duhovni, mežnarji, gle- dalski igralci in semintje kakšen kmet, ki se je trdno držal običajev in navad, ki so bili splošni za kmete pred letom 1848 v stari Avstriji in Nemčiji, ampak sedaj je v Evropi po mestih ravno toliko gladko obrtlih moških obrazov, kakor jih je v Ameriki in Angliji.

Gillette kompanija lastuje več tovarov in v teh to- varnah izdelava letno 150,000 varnostnih britev in od 2,000,000 do 3,000,000 klin. Koliko so delavci, ki delajo v teh tovarnah, deležni kapitalističnega blagoslova, ki se je razlil čez kompanijo? Večina delavcev je ravno tako rečna, kakor je bila, ko je pričela delati, dasiravno je lani dobiček znašal v gotovini \$9,000,000, ki je tako velik, da bi zadostoval, da bi 4,000 delavskih družin živelo v blago- stanju in udobno.

Zgodovina te kompanije dokazuje, kako se steka bo- gastvo v blagajne male peščice oseb. Par centov dobička od vsakega odjemalca zadostuje da se profiti množe in postanejo ogromni.

SLIKE IZ NASELBIN

Delavske in društvene razmere v Detroitu.

Highland Park. 4. aprila. — Nekako v sredi zime sem pisal dopis in obljubil čitateljem Prosvete, da bom še poročal o delavskih razmerah. Torej tu so. Prišel bom pri Fordu. Ford še zmerom slabo obratuje, naj- več tri dni v tednu. Veliko nje- govih delavcev ne more stanari ne plačevati že več mesecev. Pri Dodge Bros. tudi ni nič prida. Res vzame par sto ljudi v delo, pa jih zopet odslavi. Chrysler corporation precej dobro dela Hudson Co. tudi in Budville Co. tudi. Ali pri teh kompanijah je pa toliko ljudi za delom, da je posebno srečen kdor ga do- bi. Fisher Body Co. drži bolj stare delavce, novih ne mara. Plače so pa zmirom slabše. Naj- rajši plačajo po 45—50c na uro. Delavstvo je nezadovoljno, ka- pitalisti se pa menda ne zave- dajo, da s slabimi plačami po- magajo delavce organizirati.

Na društvenem polju dobro napredujemo. St. 564 Young Americans S. N. P. J. priredi plesno zabavo na 17. aprila. Ni pa še poročano, v kateri dvo- rani bo ples in ob katerem času. Poročilo o tem še pride. — Chas. Kaitner Sr.

(Ostalo spada na društveno sejo. Društvenih zadev ne re- šuje uredništvo, ampak društvo samo. — Op. ured.)

O naselbini Jugoslavena, Warren, Ohio.

Warren, Ohio. — Jugoslave- ni su se razštrkali širom ove zemlje, da traze koru kruha i tako preživu sebe i svoje ostav- ljene bez pomoći u miloj nam domovini, u kojoj si brutalni iz- rabljivači i lenuhi na silu pri- svajaju vlast, da tako gule ne- dužno seljaštvo. Pretjerani smo, braćo mila, nema nas u na- šoj domovini, negriju nas više ognjišta otečeva i djedova naših, ali nas još uvijek griju osjećaji za domovinom. Srca Slovena, naprednih Hrvata i bratskih Sr- ba uvijek živo biju. Plamti duh slobode nas zajedničke braće pod zvezdanim barjakom Ame- rike gaje ne vlada Pešta ni Beč, ni Beograd, ni Rim.

Jugoslaveni u Americi, razštr- kani po raznim predjelima, ve- činom su radnici u tvornicama, rudokopima, šumama itd. Uz našu inteligenciju što je imamo u Americi započemo složan rad te ustanovimo mnoge Jugosla- venske organizacije pod raznim imenima, ali sve su bratske na- še i nama za ponos i korist. U najprvim redovima je pako na- ša S. N. P. J., kojoj nas najve- či broj pripada u ovoj naselbini. Slovenska narodna potporna jednota je zato u prvim redovi- ma, jer nam jamči ono, što mo- žda nijedna druga potporna or- ganizacija nemože, a to je slo- bodomislenost.

U ovoj naselbini ima dosta Jugoslavena te se nekogi poče- su zanimati, da si sagradimo Jugos- lavanski dom, što je i postignu- to. U domu ima naš narod svo- je društvene sjednice, veselice, skupštine i proslave, kao što je i naše društvo "Jan Hus" broj 321 S. N. P. J., odlučilo razviti svoju društvenu zastavu uz ve- liku proslavu na dan 30. aprila o. g. u 2 sata. Na proslavi bu- de isto naš glavni predsjednik S. N. P. J. br. Vincent Calkar, koga svaki klasno svestni rad- nik (a napose članovi svih dru- štava S. N. P. J. kao i članovi drugih društava i potp. organi- zacija) rad sluša, jer iz govora ovakvih ljudi (kao što je on) črpa radnik veliku vrednost, ko- ja nam je braćo od neprocjenje- ne koristi. A redke su prilike, koje nam, braćo, ovakoga šta donose: Zato, braćo Jugoslave- ni iz bližnjih naselbina, bez razlike spola i starosti, a kojima je moguće i iz oddaljenih mje- sta, da se nam pridružite u o- naj sretni dan na 30. aprila, 1927, u Warrenu, Ohio, na 37½ street Car stop, u Jugoslaven- skom domu.

Još jednom ponavljam, braćo, da neizostanete, gdje vam se o- vakova prilika nudi, nego da po- kažemo brojno, koji smo narod i koliko smo vredni. Nadjam se, da i naše društvo ne bude ova- kovih poziva prezrio od sada naprvo, kada budemo imali svo- ju zastavu, nego bude u svakom

slučaju u pripravo svojoj braći vratiti i se odazvati. Samo bra- ćo, sloge, misli, rada i volje tre- ba i stime se može mnogo po- stignuti, a bez toga još ono, što je do sada stečena može se razi- riti. Barjak slobodne Amerike le pršti ču pred nama u J. S. D. u Warrenu na 30. aprila. To so veliko slavi u ovom gradu sa sav naš narod, a napose za članstvo dr. "Jan Hus", odjask r. 321. Braćo i sestre, dužnost me veže i čast mi je preporučiti vam naš najmiliji list "Prosveta", da se jednom predplatite, pa makar za pokušaj, samo pol godine i onda hoćete se osvedo- žiti, kakovu slast hoćete črpati iz toga poučnoga štiva, tako da bez Prosvete u vašoj kući ne bu- dete mogli biti.

Agitirajte, braćo, za pridobi- vanje novih članova u našu naj- bolju organizaciju S. N. P. J. U- pišujte svoje djecu u mladinski odel. i naručite jim Mladinski list. Tim putem hoćemo doći do veće izobrazbe, što će nama ploda donesti. Skrbimo se, bra- ćo, za napredak, koji će nam glad utešiti i trpljenje večno od- straniti onim pako, koji zmera- ju napredni narod, da je lakom, da bi htjeli tudjega uživati, od- govaram, da su oni još lakomiji, koji bi htjeli živiti u razkošju od tudjih žuljeva i još se za po- smrtnu plaću lakome.

Ne bi rado previše prostora u listu, ali bi rado uputiti svoj na- rod, u ono, što mu koristi a ne škodi, to je isto da roditelji svo- ju djecu pošiljaju u publik ško- le, gdje se god nalazi, a ne u verske, gdje imaju djeca mno- go više učiti, a bez nikakve ko- risti, nego sami sebi u škodu. I svim, koji moraju da idu u špi- tale, neka se isto tako vladaju kao sa školama.

Gdje god braćo ustanovljate svoje delavske domove uvijek glejte, da to društva čine i da se dugo prvo agitira i da se da svemu narodu na znanje. To jest, da se sazove skupština. Si- guran sam, da će biti boljšega uspeha nego bez skupštine.

Sada se pri najvječih trpežih spremaju duge i nezaželjene po- štenice, to jest kod ugljenoko- pača. Tim moramo dati od na- šoga djela, da bi laglje pretrpili. Ako bi svaki radnik upošteva- moje upute, onda bi se toga trpljenja oslobodili, ne samo u- gljenokopači nego i svi drugi radnici, koji su isto tako izrab- ljivani po onima, koji nikada ništa ne rade a posjeduju sve i naš nase. Zelim, da bi se svak zanimao za napredak i izobraz- bu, da bi neimao prosvetu u fla- ši ni pravila u čaši.

Pozdravljam sve napredne Jugoslavena in sve čitatelje Pro- svete, onima po bližim naselbi- nama, koji se misle nama pri- družiti, slobodno povim, da ne- budu ta dan nigdje bolje prošli nego kod nas. Zato skrbni odbor. — Anton Rudin, pomožni taj- nik.

Koncert dr. "Bled".

Conemaugh, Pa. — Prvi april je za nami. Na ta dan je potekla pogodba med premogariji in premogarskimi baroni. Večina premogarjev je ostala na delu pod stariimi pogoji. Pri nas v Johnstownu je pogodba že dav- no potekla, oziroma je nikoli ni bilo. Tu delamo po 1917 lestvici in srečni smo, če nam pustijo delati 3 do 5 dni v tednu, tako zvano mrtvo delo je sedaj v re- nici mrtvo. Sploh pa Bethlehem Steel Co. skrbi prav po očeto- vasko, da nam ne zrastejo gre- ben.

Slovensko pevsko in izobra- ževalno društvo "Bled" se prid- no pripravila na svoj veliki let- ni koncert, katerega bo priredilo dne 18. junija v Slovenskem de- lavskem domu v Conemaughu, Pa. Pripraviata se razen me- šanega in moškega zbora tudi kvartet in duet. Tudi dramski odsek pripravlja kratko igro, burko "Botra Nerga". Poseb- no zanimiva bosta harmonika solo in harmonika duet. Sploh bo program zelo zanimiv. Pro- simo vsa sosednja društva, naj ne prirejajo veselice na ta večer. Sobota dne 18. junija naj bo po- svečena slovenski pesmi. Slo- vensko pevsko in izobraževalno društvo "Bled" je sklenilo, da bodo ves ta program peli po- tem koncertu tudi na radiu v Johnstownu, kar bo zopet ne- kaj novega v zgodovini "Bleda". Ves program bomo pravočasno

objavili v časopisih. Da ne bo naš trud zaman, vabimo že se- dad vse, ki ljubijo slovensko pe- sem, za obilno udeležbo. Tudi za vse telesne dobrote bo pre- skrbiljivo v izobilju. — Član "Bleda".

Detroit, Mich. — Ravno leto dni bo minulo, odkar sem se preselil s svojo družino iz se- verne Minnesote v Detroit. Spo- ročati moram, da se mi v tem mestu bolj dopade. Najglav- nejši je velika razlika z zimo, kajti v Minnesoti človek ne more šteti več kot par mese- cev leta toplote, ali tu v Michi- ganu je le malo mraza; tako se mi je minula zima prav dopadla. No in sedaj imamo pa že tople dneve, trava je zelena in drevje brsti.

V tem mestu živi precej Slo- vencev, ali vkljub temu bi jih človek le malo poznal, ker so vsi raztreseni. Zato pa prirejajo večkrat razne zabave, da se sni- demo in se tako razvedrmo po domače v svojem materinem je- ziku. Jaz sem članica društva "Dalnogled" št. 518 S. N. P. J. To društvo ima tudi svojo dvo- rano kjer je večkrat kaka vse- selica v korist društva, kar mi dopade. Ali to mi ne ugaja, ker imajo seje vsako drugo nedeljo v mesecu, in sicer dopoldne, kajti ta čas smo ženske najbolj zaposlene pri gospodinjstvu in zato ne moremo k sejam. Ako bi imeli popoldne, bi se pa lahko udeležile sej.

Delovne razmere so tu v De- troitu sedaj bolj slabe. Vzrok je ta, ker Henry Ford ne obra- tuj se polno paro. Delajo kom- naj po dva ali tri dni na teden, pa še tega jim je dostim odpo- vedal, da so dobili nezaželen dopust za nedoločen čas. Tudi naših Slovencev je več prizade- tih. Druge se pa delo bolj tež- ko dobi, tako da je vsak zado- voljen, kdor ima vsaki dan delo. Sedaj pa pozdravim vse članstvo S. N. P. J. in čitatelje Prosvete in Zarkomet. — Ana Modić.

Vsi za Slovenski dom.

Spring Glen, Utah. — Še no- benkrat nisem videl v časopisih dopisa iz Spring Glena, Utah. Morebiti je bil in sem ga prezrl.

Spring Glen je slovenska na- selbina, eno miljo od Helperja, v jako lepem kraju. Stari mo- žakarji so mi pripovedovali, da je tej naselbini bilo ime Ewell, potem ko je osemnajsti amende- ment prišel v poštev, ji je bilo ime Little Kentucky, ker pa jim ni Volsteadov zakon dopu- ščal, so dali ime "Austro Land", drugi spet "Slovenian Land". Ker je pa nekaj drugega naroda vmes, smo se morali zado- voljiti z imenom Spring Glen. Re- kel bi, da je to središče vseh Slovencev v Carbon Countyju, zato ker največ Slovenci pose- dujejo lepe farme in domove. Imamo tudi park, ki ga lastuje rojak John Skerl. V parku je velika dvorana, po parku pa mize in klopi, tako da imajo tu- risti in posetniki najlepšo udob- nost poleti.

Imamo še druge slovenske farmarje, kot je naš blagajnik društva št. 296 S. N. P. J., John Juvan, in tajnik društva S. Z. Z., Gust Topolovik. Imamo sloven- sko trgovino z mešanim blagom in več drugih, ki imajo svoje domove. Na društvenem polju smo sedaj napredovali za velik korak. Sedaj so se vsa društva zedinila in si bodo nabavila skupno zastavo, namesto da bi vsako društvo kupilo zase, bo ena odgovarjala vsem dru- štvom.

Ta društva so: S. N. P. J., S. S. P. Z., J. S. K. J. in S. Z. Z. Imamo še zmeraj "vrata od- prta" še za druga društva v o- kolici ali v Carbon Countyju, če hočejo k nam so dobro došli. Bratje in sestre, zatem sledi še ena stvar, ki jo vsi rabimo, to je slovenski dom. Ne ustrašimo se tega, to mora biti enkrat, prej ali slej.

Kot je že znano, so vsa dru- štva izvolila vsako po dva za- stopnika in jim dala polno moč, da zastopajo vsak svoje društvo. Na seji skupnih društev so za- stopniki napravili velik korak naprej, to je v korist skupnih društev je bilo sprejeto, da vsa- ko društvo da naklado na vsa- kega člana po en dolar, ki se po- bira meseca aprila in ta denar se izroči v blagajno skupnih društev. To je začetek napred- ka.

Bratje in sestre, nikar ne mi- alite, da bo ta denar zapravljen ali v kraj vržen. Denar bodo dobile take osebe, ki bodo odgo- vorne zanj in jih boste volili na seji zadnje nedelje v aprilu. Vsa društva so sklenila, da se bo vršila seja 24. aprila ob eni po- poldne v John Skerlvi dvorani v parku. Vabljena so vsa dru- štva in vsi člani. Naše članice bi se tudi mogle bolj zanimati za društvene seje. Torej vsi Slovenci in Slovenke, udeležite se velike seje, da boste kaj do- brega povedali v korist in za boljši napredak nas vseh. Mi- mogrede moram še povedati, da imamo začasna odboruika bra- ta Johna Skerla in Andy Juva- na. Onadva lahko dosta več pojasnila. — Charles Praprot- nik.

(Prispevke o slovenskem do- mu kar pošljite in uredništvo jih bo po možnosti priobčilo. — Op. ured.)

Številka je izrečana.

Springfield, Ill. — Na pro- slavi dvajsetletnice obstanka društva št. 47 sva z bratom W. Ovca prodajala številke za neko torbico v prid Josepha Suma, kateri je v ječi v Pennsylvaniji. Kdor ima številko 144, naj se zgasi v kratkem in dobil bo ročno torbico, pri F. Štruklju, R. R. No. 8 Box 137, Spring- field, Ill.

Listnica uredništva.

Lawrence, Pa. — L. B. — Hvala za poslano. Vse se bo po- rabilo. Zelim, da bi večkrat kaj takega poslali. — Pozdrav!

Cuddy, Pa. — Vsaka stranka je povedala svoje, zato bi bilo neumestno stvar nadaljevati v listu, ker za splošno javnost itak nima pomena. Pravilno je, da se take reši rešijo pri društvih. — Pozdrav!

Ameriška zgodovina v aprilu

ZAČETEK SOVRAŽNOSTI V CIVILNI VOJNI.

V decembru l. 1860 in janua- rju l. 1861 so države Alabama, Georgija, Florida, Louisiana, Mississippi, South Carolina in Texas izstopile iz Unije. Ta sedmorica držav se je potem or- ganizirala v "The Confederate States of America". Druge juž- ne države so kasnej pristopile h konfederaciji. Začetkom l. 1861 je South Carolina, nasto- pajoča kot neodvisna republika zahtevala od Združenih držav, da ji odstopijo vse forte in ar- zenale znotraj njenih mej. Fort Sumter, v pristanišču Charle- stona, je bila najvažnejša izmed teh vojaških postojank. Druga manjša trdnjava je bil Fort Moultrie, kjer se je nahajala fe- deralna četa 78 mož pod povelj- stvom majorja Roberta Ander- sona. Isti se je tihoma polastil Fort Sumterja na svojo lastno inicijativno in brez kaknega po- oblaščenja svojih predstojnikov. Konfederacija je takoj zahteva- la, da se Fort Sumter poda in je dejanski začela oblegati trdnja- vo. Tri mesece ni prišlo do spo- pada, ali ko so konfederiranci izvedeli, da so federalne pomoč- ne čete na poti, so zopet zahte- vali od oblagancev, naj se poda- jo. Major Anderson je odklonil in rano zjutraj dne 12. aprila, 1861, so konfederiranci izprilili prvi strel v civilni vojni. Bom- bardiranje je trajalo 40 ur. Ba- rake so zgorele in trdnjava je bila močno poškodovana. Fede- ralno brodovje s pomožnimi če- tami je ostalo zunaj pristanišča, ker so obrežne baterije prepre- čevale izkrcanje. Dne 13. aprila se je Anderson podal in mu je bilo dovoljeno, da se odstrani s svojo garnizijo. V začudenju obeh strani se je našlo, da v tem prvem spopadu ni bil nihče ubit, dasi je padlo čez 2500 strelcov.

Konfederiranci so držali Fort Sumter do februarja l. 1865, ko je Shermanova vojska izvedla svoj slovit pohod skozi Geo- rgijo. — F. L. I. S.

Eksekucija dveh morilcev v Ohiju.

Columbus, O., 9. apr. — Dana- sta bila tukaj elektrokutana dva morilca. G. Thoma in J. Lyon, 23 in 27 let stara, ker sta umo- rila dve osebi.

ŽARKOMET

Delaj prav, pa bo prav!

Pred kratkim je neki colo- radski psiholog opislil mladi svet z izjavo, da je poljubova- nje nevarno. Rekel je, da vsak vroč poljub prikraja življenje za tri minute, kar razburja živ- če in s tem potrafi večjo količi- no telesne elektrike.

Zdaj pa prihaja dr. Louis Ber- man, sloveči endokrinolog iz New Yorka in pravi emfatično: Ni res, da poljubovanje škoduje zdravju, res pa je, da so vroči- poljubi koristni in potrebni. Normalno izvrševanje vseh te- lesnih funkcij je potrebno za zdravje in dolgo življenje. Kdo- se vzdržuje poljubov in ljubezni- sploh, je kaznovan z nervoz- nostjo, ženska pa s histerijo, ki je tudi živčna bolezen.

Mislím, da se bo vsakdo stri- njal z dr. Bermanom — vsakdo, ki hoče sam sebi in drugim do- bro. Torej dragi moji, pojdite in ljubite se normalno in zmer- no, da boste zdravi!

Ali imajo Kitajci pamet?

Misionarji so učili Kitajce: Ne ubijaj! To je peta božja za- poved.

Nato so prišli oboroženi krist- jani in naučili Kitajce, kako je treba dobro meriti s topovi in metati nitroglicerín iz zraka. Učili so jih na ta način, da so ubijali Kitajce.

Zaposleni bolniki.

Dragi Zarkomet! Uprí svoje žarke na italijanski ród v Ex- portu in videl boš, kako naši bolniki perejo železne postelje in zjutraj kuhajo "frustek", da se ženica lahko prespi. Bolniški obiskovalci tudi spijo.—Krt.

Osmo čudo.

Najtrdnjši maček pod soln- cem je rumenski kralj, ki že tri mesece umira pa še živi.

Še eno pojasnilo.

Vprašanje, kaj Bog dela v ne- besih, je bilo od muh. Spomi- njam se mojih šolskih let, ko je kaplan vprašal dečka, kaj je Bog delal sedmi dan, ko je že vse ustvaril. Fantiček je odgo- voril: "Duškal (počival) je." Po mojem mnenju Bog ne dela nič, ker ne more, če nima telesa. Ne more sedeti, niti premišljevati, niti govoriti. Sedi le oni, ki ima sedalo, premišljuje oni, ki ima možgane in govori le oni, ki ima grlo in jezik. Bog ne more niti počivati.—Članica S. N. P. J.

Clevelandska kvota.

Clevelandski fajmoštri so pred nekaj tedni poslali šolske otroke po hišah popisovat slo- venske družine. Delavci niso vedeli, kaj pomeni to popisova- nje. Par tednov kasneje je pa prišlo poročilo, da je prišel v na- selbino mlad fant v črni sukni in z narobe zasukanim ovratni- kom. Zdaj vedo. Hej, Clevelandčani, lahko smo ponosni! Nobena narodnost v Clevelandu nima toliko frančiskanov kakor mi. Kar pet jih imamo. Ali ste vi drugi tako napredni kot smo mi?—Clevelandska osa.

Kaj je štrajk, kaj izpor?

Zdaj, ko so baroni mehkega premoga izprli rudarje, oziroma so jih prisilili na štrajk, naj- malo premišljujejo oni šmoker- ji, ki pravijo, da ni razrednega boja. O, seveda ga ni! Saj, tudi Mississippi ne teče v morje!

Odlomki.

Dobrota izplačuje visoke obresti. Med olikanci bi moralo biti boljše maščevanje kot je zob za zob.

Pred nami leži človek, star in mlad, ki se ne more dvigniti. Le dramimo ga, a ne dvigajmo ga. dokler nismo odprli vrat. Stop- njema se največ doseže. (F. Gerzetic).—Jože Kovacich.

Pohabljeni si baje lahko sami služijo kruh.

Chicago, 9. apr. — Dr. R. B. Osgood iz Harvard univerze je mnenja, da si lahko služijo kruh osemdeset odstotkov pohablje- ni ljudi. Treba je le zgodaj pri- četi pohabljenje otroke vaditi, da se priuče delu.

Politični pregled po Jugoslaviji

IZGRAVANJE PARLAMENTA.

(Izvirno Preostali.)

III.

Minister ne odgovarja na vprašanje in interpelacije.

V narodni skupščini minister je dal potrebne informacije na njihova vprašanja. Ustavna predpisuje v čl. 82 ministrom dolžnost informiranja in odgovorov ustmenih in pisnih. Samo v enem letu 1926 so narodni poslanci naslovili na ministra Maksimovića 247 vprašanj. Samo na 21 vprašanj je odgovoril.

S tem je minister storil prestop po čl. 1. zakonu o ministrijski odgovornosti v zvezi z ustavo in skupščinskim poslovnikom.

Minister in njegovi organi ne uradno zakonodajne odločbe.

Nastava se nekoliko slučajev, so se odločbe narodne skupščine niso izvršile. Tudi odločbe najvišjega upravnega sodišča, državnega sveta, se ne izvršujejo. Nastava se nekoliko primerov, iz katerih je jasno, da se odredbe najvišjega upravnega sodišča v državi niso izvršile, ker tako hoče minister Maksimović, ker on drži na službi in podpira one, ki te odločbe ne izvršujejo.

Priznani odpuščanje in nastavljanje uradnikov.

Komaj je Maksimović postal minister, je se odklonil vse strankarske nepristaje iz svoje resorte ter postavil na službeno mesta moralno in šolsko nekvalificirane osebe. To je del brez ozira na uradniški zakon.

Okrajni glavar Jokić je bil v sodni preiskavi in zaporu, pa je vedno okrajni glavar, dasi-avno ni kvalificiran. Stevč je overil iz državne kase 300.000 din. pa je postavljen za okrajnega glavarja.

Na smrt obsojeni razbojnik sprejmejo v zaupno državno službo. Obtožnica navaja slučaj Leode (Leondreva) iz Kladonice, ki je bil obsojen na smrt. Pobjegnil je v Albanijo, kjer se vrnil v Beograd, bil v ministarstvu za notranje zadeve, del z velikim županom v Bi-lijah, tam dobil zaupno službo. V tem mestu je lahko organi- ziral atentat na Popovića, ure- dila "Južne zvezde", ki je tako stal žrtve tega sistema. Isto- tako na smrt obsojeni Naka Iva- novič je sprejet v policijsko službo.

Edine parlamentarno sredstvo: obtožba.

Na koncu pravijo poslanci v obtožnici, da so vložili tožbo na zadnje sredstvo, ki jim je ostalo v boju proti nezakonito- sti režima notranjega mini- strstva. O tej obtožbi bo sklepala aprilska narodna skupščina, ako takrat ne bo dala vlada o- dločbo in bi narodna skupščina bila odgojena.

Za obtožbo to glasovala cela skupščina, ki šteje 150 poslancov. Ako bodo glasovali kleri- ali zopet proti obtožbi kot so prišli, ko so obtožbo vložili, bodo v drugi prevzeli po- spolno parlamentarno odgovor- nost za režim policijskega na- stava v Jugoslaviji.

Delavski dom v Mariboru. Na delni plenarni seji Delavske zbornice v Ljubljani, na kateri so votirali 1.500.000 Din za novo hišo na Miklošičevih cestih, so v podobnem namen tudi 500.000 Din v prora- unu Delavske zbornice za Mari- bor. Tudi tu se naj namreč zgra- ja po ljubljanskem načrtu do- vršeno z mestno občino poseb- no hišo za 1.500.000 Din, v kate- ri je imela poleg stanovanj svo- je prostore zlasti podružnica Delavske zbornice, borza dela in strokovne organizacije.

Delavski dom v Mariboru. Na delni plenarni seji Delavske zbornice v Ljubljani, na kateri so votirali 1.500.000 Din za novo hišo na Miklošičevih cestih, so v podobnem namen tudi 500.000 Din v prora- unu Delavske zbornice za Mari- bor. Tudi tu se naj namreč zgra- ja po ljubljanskem načrtu do- vršeno z mestno občino poseb- no hišo za 1.500.000 Din, v kate- ri je imela poleg stanovanj svo- je prostore zlasti podružnica Delavske zbornice, borza dela in strokovne organizacije.

ške zbornice potrebuje še samo odobritev ministrstva za soci- jalno politiko, kar se bo zgodilo v najkrajšem času in bi torej lahko tudi v Mariboru začeli čimprej graditi, ako si bo mest- na občina osvojila to lepo po- nudbo Delavske zbornice. V Mariboru je letošnja stavbna sezija doslej še popolnoma mrtva. Izgleda pa, da bo pola- goma vendarle tudi Maribor, ki ima najhujšo stanovanjsko be- do, vsaj nekaj gradil, če bo pri merodajnih krogih dovolj dobre volje. V Delavskem domu bo tudi posebna dvorana za zboro- vanja. Ta načrt je tembolj po- zdraviti, ker v Mariboru silno primanjkuje primernih lokalov.

Trije kinematografi v Trbov- ljah. Dne 25. marca je bil otvor- jen tretji kinematograf v Trbov- ljah in sicer v klerikalnem Dru- štvem domu. Ker obstoji en- kino tudi v Hrastniku, imamo v občini skupno štiri kinematog- rafe, torej že enega več kakor v Ljubljani.

Zgradba vodovoda v Hrast- niku. Občina je odobrila zgrad- bo vodovoda v Prapretnem, Ple- skem in v Hrastniku. Tereen je bil že pregledan, načrtov pa še vedno ni. Ker znaša fond za zgradbo zaenkrat samo 200.000 Din, ni pričakovati, da bodo pri- čeli graditi vodovod že letos.

Zopet smrtna nezgoda. Dne 9. marca ob 8. uri zvečer je pri kopanju premoga na Terezi- jah smrtno ponesrečil s. Erjavce Jurij. Zapuščala žena in nepre- skrbljene otroke. Smrtne ne- sreče so sploh v zadnjem času pri nas na dnevnem redu, če- mur se pa ne smemo čuditi, saj se vrši tako nečloveški pritisk na delavce za večjo in večjo pro- dukcijo, da morajo delavci pri- takem divjem delu ponesrečiti. Plače so vsak dan manjše, tako da delavcu res ne preostaja časa, da bi mogel pri svojem nevar- nem delu še misliti na svoje ži- vljenje. Mora kopati in kopa- ti, da zasluži vsaj toliko, da za- silo preživi svojo družino. Var- nostnih predpisov se sploh ne vpošteva, saj tudi ni potreba, ko še ni itak od nadzorovalne oblasti nihče prišel pogledat v jamo, tako da Trbov. prem. družba lahko nemoteno izko- rišča in ubija to ubogo rudar- sko rajo, čeprav prinesejo ma- kar vsak dan nekaj mrtvih ru- darjev iz jame, saj je še vedno dovolj brezposelnih, ki so bili lansko leto vrženi na cesto in so sedaj pripravljeni, dati življen- je za mastne dobičke TPD.

IZ PRIMORJA

V tolminskih gorah tarejo ljudi raznovrstne skrbi. Življen- je je vedno težje, davščine ne- znosne, z gospodarstvom ne mo- rejo nikamor naprej. Malodu- snost se polasča gorjanov in mi- sel za rešitev iz sedanjega po- ložaja jih vodi k sklepu na iz- selitve. Okoli 50 fantov in mož- se pripravljajo na odhod z rodne grude po svetu s trebuhom za kruhom. Ko odidejo ti, pojdejo za njimi drugi. Nasveti, da naj ostanejo doma, vztrajajo, dela- jo in čakajo boljših časov ne za- ležejo nič, ker vidijo na mestih, katera bi morala skrbeti za po- vzdig gospodarstva in za za- službo ljudstva, neprijazne o- brazne in čestokrat čujejo iz ust oblastnikov trpke besede: kom- ur ni tu prav, pa naj gre dru- gam! Mislil na izseljevanje gre od vasi do vasi po vsej državi in kakor se kaže, bo kmalu v ino- zemstvu ogromno številu pri- morskih Slovencev.

O Istri je napisal v fašistič- nem glasilu "Il Popolo di Trie- ste" signor Francesco Venturi- ni dva članka. Dolgega razmo- trivanja kratak smisel je ta, da je treba nemudoma odstraniti vse ostale slovanske duhovnike in učitelje, potem se morajo za- tretti vsi slovanski listi in med- družinorci se imajo nemudoma povsod otvoriti otroški azili, da bodo otroci razumeli italijan- skega učitelja, ko stopijo v ljudsko šolo. Članek priporoča še raznovrstne italijanske or-

ganizacije ... nato pa se zgo- di, da bo istreka pokrajina v kratkem čisto italijanska. V resnici se mu zdi, da se bliža z velikim korakom čas, ko bo vsa Istra govorila plemeniti jezik Danteja in Mussolinija ... to- da denarja ni za propagando! Sredi drugega članka Venturini išče lire za raznovrstna društva in organizacije, pa li ni in jih tudi najbrže ne bo. Tako bo tež- ko očistiti deželo od žlindre ža- lostne preteklosti in nesrečni Italijani bodo morali še dolgo časa živeti skupno "z ljudmi polbarbarske mentalitete". U- bogi Italijani! Čemu pa so prav- zaprav pridli med slovanske Istrijane?

Pobratenje med Italijani in Slovenci na Goriškem bo v krat- kem popolno. Tako čitamo v "Piccolu", ki vse ve in včasih dela žudeže. "Goriška pokrajina ima vsa sredstva, da bo mogla prosperirati in napredovati: go- spodarske dobrine, katere treba izkoristiti, dobroščnost in de- lavnost prebivalstva, intelligen- co in sposobnost vodilnih raz- redov, živ patriotizem in od- krito fašistično vernost." Oko- liškim Slovincem, ki pridejo pod goriško občino, se morajo dati šole, kakor so v mestu, in pomagati se jim mora z vsemi kulturnimi sredstvi, s prome- tom in zvezami ... Dobrošč- nost in delavnost slovenskega prebivalstva je znana, občutili pa so Slovenci doslej že v polni meri tudi "inteligenco in spo- sobnost italijanskih vodilnih razredov". Ako slednji ne misli- jo kreniti na lepša pota in seči po boljših sredstvih, bo možnost pobratenja vedno slabša.

Vspavalne praške je nasula posestniku Ivanu Vidicu iz Sv. Križa v kozarec v neki gostilni v Ajdovščini Amalija Arzela iz Malih Zabelj. Domov grede se je onesvestil. V gostilni na Cesti je pozneje opazil, da nima več denarja. Tisočake mu je pobra- la omenjena prefrigana žena, katero so vtaknili v zapor.

Po dvanajstih letih se je ogla- sil iz Rusije Anton Bratuž iz Dola pri Cepovanu. Dela v ne- kem rudniku in pravi, da hudo trpi. Oče mu je poskrbel listine, da se vrne domov.

Občinski proračun v Slapu pri Vipavi je narasel na 45.000 lir. Slap je majhna občina ni več stroškov. V Vipavi imajo proračun za 210.000 lir! Na Slapu so sedaj kar trije občinski urad- niki. Poprej je opravljal vse en- sam tajnik za majhen denar. V deželo se selijo tako Italijani, ki hočejo dobro živeti na stroške domačinov. Iz Rima zadoni po- gostoma klica, da se mora povso- di štediti! Istočasno pa se uri- vajo med Slovenci raznovrstni Italijani, da vživajo med njimi dober kruh. V Vipavski dolini nameravajo odpraviti švicarsko pasmo govodi in uvesti simen- talško. Gospodarske razmere pa se slabšajo tako, da morda ne bo ne ene in ne druge.

Ustrelil svoje dete in samega sebe. 36letna Josipina Puntar v Proseku je imela ljubavno raz- merje s poročenim posestnikom 40letnim Ivanom Lukša. Njego- va žena se je trudila, da ga od- vrne od Puntarjeve in naveže na dom, zlasti še, ker sta imela lepo 18 mesecev staro hčerko. Puntarja je prišla dne 23. marca zvečer k Lukšovi ženi in jej je izjavila, da opusti za bo- doče vsako občevanje z njenim možem. Lukša je to slišal. Od- stranil se je, se vrnil s puško in ustrelil na ženske. K sreči pa je nejeziva žena vdarila po puški, da je strel šel drugam. Nato sta pobegnili, Lukša pa je stopil do svoje hčerke, jo ustrelil in po- tem končal s strelom še samega sebe.

Izseljevanje povsodi. V Sv. Kržu pri Trstu se je preživljalo pred vojno še mnogo tujih de- lavcev. Kamnoseška obrt sedaj propada. Domačini mislijo na izseljevanje. Nekateri so že i- skali boljših časov v Dardane- lah, v Franciji, v Ameriki. Do- ma ni pravega zaslužka, širi se brezposelnost. Kruha manjka. Zato odhajajo drug za drugim. V južno Ameriko je odšlo pred kratkim sedem družinskih oče- tov. Za njimi pojdejo otroci. Rod za rodom ...

Delavsko odškodninsko zavarovanje v Floridi

Državna legislatura je pričela zborovati. — Njeno zborova- nje bo trajalo dva meseca. — Zato se je treba poživiti z de- lavskim odškodninskim zaka- nom.

Washington, D. C. — William Green, predsednik Ameriške de- lavske federacije, in predsedniki drugih delavskih strokovnih organizacij, ki so pridružene Ameriški delavski federaciji, ki so agitirali v raznih državah za sprejem odškodninskih zakono- nov, so svoje oči obrnili na Flo- rido, ker se je legislatura te dr- žave sešla k zborovanju dne 5. aprila t. l., a zborovanje bo pa trajalo le dva meseca. Dozdej je tri in štirideset držav spreje- lo odškodninske postavbe za za- ščitito ponesrečenih delavcev. Dr- žave, ki še niso sprejele odško- dninskih postav, so: Florida, Se- verna in Južna Karolina, Missis- sippi in Arkansas, pa Distrikt Kolumbije.

Morrison, tajnik Ameriške de- lavske federacije, je šel pred ne- kaj meseci v Florido in je kon- feriral z Atkinsonom, predse- dnikom Državne delavske federaci- je glede agitacije za sprejem odškodninske predloge za zašči- to ponesrečenih delavcev. Od- bor Državne delavske federacije je sprejel predlogo, ki jo je od-obrila Ameriška delavska federa- cija. Predloga določa, da pod- jetniki plačujejo proporcionalno v državni zavarovalninski sklad. Privatne kompanije so izključene od zavarovanja delav- cev proti nezgodam, kakor je to v državi Ohio, v kateri je od- škodninski zakon sestavil Wil- liam Green, ko je bil državni se- nator v omenjeni državi.

Strokovno organizirano delav- stvo v državah Severna in Južna Karolina in Arkansasu se priza- deva, da bodo sprejeti enaki za- koni za zavarovanje delavcev proti nezgodam. V Arkansasu dela strokovno organizirano de- lavstvo na to, da se amandira državna ustava, da bo mogče sprejeti zakon za zavarovanje delavcev proti nezgodam. Dr- žava Arkansas ima inicijativno in referendum in ustavo bo la- hko izpremeniti v dveh letih.

Ameriško društvo za delavsko zakonodajo je izdelalo letak, ki naj služi za razpravo v zbornici o predlogi za zavarovanje delav- cev proti nezgodam. V tem le- taku se naglašja, da so se v Flo- rido izvršile velike izpremembe. Delavci so veliko v večji nevar- nosti, da ponesrečijo na delu, in nesreče se množe, ker delavci opravljajo zelo nevarna dela pri gradnji stavb in cest in drugih stavbinskih delih. Letak nagla- šja, da Florida potrebuje zakon za zavarovanje delavcev proti poškodbam, ki pa mora biti tak, da koristi delavcem in podjetni- kom po celi državi.

Letak argumentira proti sta- rim zakonom, po katerih je pod- jetnik odgovoren za ponesreče- nja. Po tem zakonu so odvet- niki tožili podjetnika, a tožbe so dostikrat končale, da delavec ni dobil centa.

Zakonu nasprotujejo južni na- zadnjaški podjetniki, ki so na- čelni nasprotniki socialnih zaka- nov.

Rudarjevo dividendo

Seattle, Wash. — Podstuba v premoženju Pacific Coast Coal Co. v Carbonadu je v petek ubila dva rudarja. Pet rudarjev je še pod zemljo.

Državna priča ubita.

Chicago. — Alex Burba, star 25 let, stanujoč na 2858 W. 39th st., je bil v petek zvečer ustrel- jen. Burba je imel biti glavna državna priča v morilskem pro- cesu, ki se ima začeti v krat- kem. Policija sadi, da je bil njegov morilec najet v svrhu, da se prepreči njegovo pričanje. Morilec je ušel.

MacDonald odpotoval v Ame- riko.

London, 9. apr. — Ramsay MacDonald, vodja delavske par- lamentarne skupine in bivši laboristični premijer v Angliji, je danes odpotoval v Združene države s parnikom "Aquitania".

ZDRAVSTVO

O RAKU

(Zbiranje.)

Sele kaka večja krvavitev, naglo hiranje in hujšanje ali naglo obolenje in poslabšanje delovanja prizadetega organa opozori bolnika na njegov težki položaj in resnost bolezni.

Mnogo ljudi ima male brada-vice, "znamjenja", polipe, male mehurne izraske v telesnem tkivu, ki se v poznejših letih začno spreminjati, postanejo zlega značaja, razpadajo, dege- nerirajo in se spremenijo v raka z vsemi že gori navedenimi last- nostmi ter posledicami te bolez- ni. Težko je predvideti te dege- nerativne spremembe na navad- nih novotvorbah; čimprej jih odstranimo, tem gotovejši je uspeh.

Dalje pripisujemo vzrok bo- lezni kroničnemu vnetju po stal- nem draženju sluznice, pod ke- mičnim ali patološkim vplivom. Tako domnevamo, da rak na ustnicah, v ustih, v grlu, ima vzrok lahko poškodbo sluznice, n. pr. po gnilem zobovju, na us- tnicah po pipi. Prav tako so is- kali raka v poklicu; ljudje, ki so zaposleni v tvornicah, kjer imajo posla s smolo za tlakova- nje (katran), s parafinom, z arzenom, dimnikarji radi saj in radiologi po opeklinah, oziroma po dolgotrajnem opravlju po Roentgenovih žarkih. Mnogo-krat se pojavi rak na starih brazgotinah, opeklinah, na sta- rih izpuščajih, po tuberkuloznih ranah in sifilitičnih razjedih. Dalje po starih brazgoti- nah raznih kožnih boleznih kot po lupusu. — Po kraju in po sili, ki jo pokaže v svojem porastu, sklepamo na nevarnost in more- bitno uspešno zdravljenje bo- lezni. Razine nezdore, udarci na prsa, padec na koleno, kostne zlomline, dajo mnogokrat po- vod, da se rak v poznejši dobi razvije in pride do izbruha.

Tudi nismo na jasnem, da li se dozeveni mikrob podeduje ali se pa kasneje vgnezi v or- ganizem, potom okuženja iz zraka ali iz sosesčine. Zdi se, da rak ni naravnost prenosljiv, vendar mora obta- jati posebno nagnjenje ali raz- polojenje organizma, ki si ga rak zbere za svojo žrtve; ali vsaj verjetno je, da je človeško telo bolj ali manj odporno. Opa- zovanja zopet govorijo za oku- ženje po dotiku; vsaj mnogi slu- čaji to potrjujejo; vendar ni- mamo za to trditve dovolj stvar- nih dokazov, niti ne s statistika- mi ne s poskusi. Poskušali so potom številni in pre mnogih u- gotovitev poskusi kati kak vzrok ali povod, v zemljepisni legi, tal- nem ustroju krajev, dalje iz podnebja, pitne vode, toda vse brez končno veljavnega in za- že- ljenega uspeha.

Zadnje čase se po dolgotraj- nem delu in poskusih večina raz- iskovalcev oprijemlje mnenja, da mora biti rak nalezljiv in da igrajo zunanji vplivi, način živ- ljenja, starost, spol, podedova- nost gotovo ulogo. Vsa doseda- nja mnenja so si edina, da more rak napasti zdrav organizem, tembolj telo, kjer je bila jetika ali syphilis v pokolenju.

Kljub iznajdljivosti razisko- valcev, njihovi delavnosti, raz- nim poskusom v laboratorijih z najboljšo tehniko, povzročitelja še ne poznamo; mogoče radi nje- gove neznatnosti, ker je more- biti v rakovem tkivu zgubil svo- jo prvotno obliko in je preveč podoben bolnim celicam, da bi ga mogli razpoznati.

Doyen je že pred 20 leti mi- silil, da je našel mikrobo raka, dal jim je ime (mikrococcus neoformans), ki pa povzročajo le podobne tumorje lahkega zna- čaja.

Pilmer in njegova šola so poskušali z vbrizgavanjem kvas- nice (saccharomyces neoformans) zajcem in mišim in so s tem povzročili nekaj, kar je bilo podobno novotvorbam.

Izmed parazitarnih teorij je najbolj verjetna domneva E. F. Smitha, slavnega ameriškega rastlinoslovca, ki se mnogo peča s patologijo rastlin. On je opozoril na veliko podobnost med rakom človeka in živali ter med rano drevja, rastlin, ki jo imenuje Crown-gall, ki ima v

blatu ista svojstva kot rak. Crown-gall sedi navadno med deblom in krono, od tod mu tu- di vem ime, vendar se nahaja lahko na korenini, na vejah ali listju. Je to bujna rast in poga- njanje neoblikovanih celic dre- veneega ali rastlinskega tkiva v kepasto gručo brez prave obli- ke kot karfiola. Kar je še bolj važno in kar potrjuje enakost tumorjev je dejstvo, da histolo- ška zgradba celic tega Crown- gall-a silno sliči rakovim. Kot rak tako sestoji Crown-gall iz množice mladih ter malih celic, ki imajo bujno rast in se hitro množijo, a ne dozoriijo popolno- ma na stopnjo sosednjih razvi- tih celic, t. j. se ne diferencira- jo kot se izražajo histologi. Pravtako kot rak, napada Crown-gall po svoji bohotni ra- sti sosedne tkivo ter ga potom vgnezenja (infiltration) in u- tesnenja (compression) uniču- je, lastnost, ki je značilna za neoplastične celice in za zlo na- ravo raka. Dalje razvija Crown-gall pravtako kot rak drugotne novotvorbe v sosed- nih organih poleg prvotne, čigar zgradba celic je pravtaka- ako so opazovali na bolnih li- stih stebelne celice, ki so se po crown-gallovi metastazi tja za- nesle in razrastle in da je ta no- va tvorba zvezana z nepretrgano verigo crown-gallovih celic s prvotnim tumorjem.

Rastlina bolna na Crown- gallu podobno peša, hira ter ve- ne kot radi raka oslabljen bol- nik.

M. Smith je izoliral iz Crown- gall-a posebno bakterijo, ki jo imenuje Bacterium tumefa- ciens. Vcepil je raznim rastli- nam omenjeno bakterijo in opa- zoval ali ne novotvorbe kot na prvotni bolni rastlini, tako je trdno dokazal, da je rak rastlin bakterijskega izvora.

Isto je dokazal M. Magron na kir. kliniki prof. Gossset-ja v Parizu. Dva-tri tedne po ceplje- nju so se namreč pojavili na so- lnočnicah, ricinu, paradizniku, na pesi ter pelargonijah popo- lnomo alični Crown-galli, z isti- mi svojstvi metastaz ter histo- loške oziroma pri rastlinah na koži in so posebno alični raku na prsih, ki se razrašča ter infiltri- ra masločno tkivo.

Zanimivo je dalje, da se po vcepljenju v neposredni bližini nežive grče ali v listni pazduhi razvije včasih tumor na površ- ni ali v globlji stebila, ki ima poganjke kot koreninice, liste, vejice in včasih celo cvetje. Te izraske si alično razlagajo kot embryome in teratome pri člo- veku.

Kljub temu, da so neoporečno dokazali, da je Bacterium tu- mefaciens povzročitelj Crown- gall-a, je težko najdljiv iz bol- nogga razpadajočega tkiva. Ugo- tovlili so, da se drži v okolici ra- ne v še zdravem in ne načetem telesnem tkivu in zdi se, da draži na razdaljo potom poseb- nego mehanizma celice in vzbu- ja njih bolno razmnoženje.

Analogno temu dejstvu, da se pri Crown-gallu bakterija nahaja v sosednjem še zdravem tkivu, so napravili Blumenthal in njegova šola v Berlinu slede- či ženijski poskus: V večji od- daljenosti človeške rakove ra- ne, kjer se jim je zdelo telesno tkivo še nepoškodovano, so izo- liral iz serozne tekočine bakte- rijo, ki je jako podobna Bac- terium tumefaciens. Cepljena na solnčnico jim je poglala ti- pični Crown-gall. Isti avtorji so cepili z Bact. tumefaciens živali in dosegli v nekoliko slučajih no- votvorbo, ki je imela karakter raka.

Gotovo je, da vzbuja Crown- gall z svojim Bact. tumefaciens mnogo zanimanja in ko bo nje- govo fizikalno-kemično delova- nje pojasnjeno, bo napravljen velik korak naprej v raziskova- nju in pojmovanju raka.

Dufrenoy je v zadnjem času odločil sličen mikrob iz alepeke smreke (pin d'Alep).

Cohnheim misli, da nekatere celice ostanejo na prvotni stop- nji razvoja, se ne diferencirajo in zapre v organizem kasneje otvijo in začno znova poganja- ti in bujno rasti, analogno kot mladi poganjki brišijo na ome- njenem Crown-gall-u. Skratka rečeno, bolnik je žrtve neizčr- penega množenja rakovih mla- dih celic; čim hitreje se množijo

jo in rastejo, tem hujša je bole- zen in brže smrtonosno konča.

Kot sem že omenil, si zdravo tkivo po stalnem draženju pri- svoji lastnost prehitre in preve- like množitve celic, kar ravno označuje raka. V tem smislu bi imel rak nekaj podobnega rast- lini, ki s svojo lepoto tekočino ali smolo obda žuželko in za- pre. Na dotičnem mestu pomno- ži rastlina izločevanje svojega lepivega soka in bujno poganja. Baje od tega kasneje sama po- ginje. Torej obramba v obliki premočne rasti jo vede k dege- neraciji in smrti.

(Konec prihodnjice.)

Borah-Butlerjeva debata o prohibiciji

Neoficijska razsodba po deba- ti je bila, da je senator boljše argumentiral.

Boston, Mass. — Senator Bo- rah in Nicholas Butler, pred- sednik Columbia univerze, sta 8. marca zvečer javno debatira- la v tujaknji Symphony Halli o vprašanju, če bi bilo dobro, da se republikanska stranka izreče v svojem volilnem programu prihodnje leto za odpravo pro- hibicije. Borah je zastopal sta- tišče, da se ne sme izreči, Butler je pa pozival republikance, da se izrečejo za odpravo 18. a- mendmanta. Okrog 300 ljudi je poslušalo debato.

"The Boston Herald" je do- ločil devet neoficijskih sodni- kov, ki naj po debati izrečejo svojo sodbo, kateri je zmagal. Šest "sodnikov" proti trem je izreklo, da je Borah pobil Bu- tlerja.

Borah je ves čas argumenti- ral, da republikanska stranka mora porabiti vse svoje sile za enforsiranje 18. amendmanta. Prohibicija je v ustavi, zakon je tukaj in kdor prezira ustavo in postavlo, je slab državljani. Ako se odpravi prohibicija, se zopet vrnejo časi salunov. Bo- rah pa sovraži salune. Na dru- gi strani je Butler dejal, da se naj prohibicija odstrani iz zve- ne ustave in prepusti posame- nim državam; države naj to vprašanje rešijo z referendu- mom. Katera država hoče ime- ti suho, naj jo ima, katera pa ne, se je ne sme siliti. Butler se je strinjal z Borahom samo v eni točki, namreč da stari sa- lun se ne sme več vrniti.

Mokri seveda niso bili zado- voljni z razsodbo sodnikov, pač pa pravijo, da je Butler izrekel mnenje večine ljudstva v Ame- riki.

Tristo dijakov navallilo na na- padalca.

Chicago, 9. apr. — Včeraj je v Hyde Park predmestju nava- lila dijaška drhal na nekega Charlesa Toutsainta, ker je bil zajet, ko je hotel napasti neko dijakinjo. Policija je s silo na- praviila red, ker so ga razkaeni arednjolski dijaki hoteli lin- čati. Dijaki bi pač morali znati bolje kontrolirati svoje razbur- jenje.

Kje so:

- Mikola Mileusnić iz Gospića. Leta 1919 je živel v New Yorku.
- Andrija Sudar iz Zadobanja pri Karlovcu. Živel je v Etni, Pa.
- Anton Šverca, doma iz Dob- ne pri Celju; živel je v Elkinu, W. Va. ter v Durbinu, W. Va.
- Vesely Anton in Vesely Jo- hann. Živela sta v Clevelandu.
- Stefan Ferko je živel v Be- thlehemu, Pa. Petar Trbovič, zadnji poznani naglov: 101 Wil- son St., Woodlawn, Pa.
- Djuro Corack, zadnji poznani naslov 1100 East 28th street Lornain, Ohio.
- Marko Paulić, zadnji poznani naslov: P. O. Box 148 East Pittsburg, Pa.
- Marija Korošec, rodoin iz Stranice, Krizevac.
- Marko in Simo Mrdjanović, doma iz Točka, arez Vojnič.
- Mate Jurasi iz Šibenika.
- Franc Jelovčan iz Delnic. Ži- vel je v Clevelandu.
- Kdor bi kaj vedel o teh lju- deh, je naprosen, da naznani iz- selniškemu poslancu (Commis- sioner of Emigration) 1819 Broadway, New York City.

Janko Telban:

Št. 215...

Pred menoj leži drobno pismo. Precej je že zarjavelo, tu pa tam se poznajo prsti na ovoju in odnese počasnega voska je zdrobil tok časa. Kje je pisec, ki je pisal na čisto navadni črtani papir drobne črke in ki se je v davnem minulemu času nazival moj prijatelj? Menda je odšel tam daleč proti vzhodu, ter si je na prijaznem griču, med cvetočimi jablanami ustvaril novo življenje; morda je bil on neznane, ki so ga pred nedavnim časom potegnili iz Drave — ali pa je bil on lopov, ki so ga obesili lansko zimo na justici. Pač pa je to za nas brez pomena, kje in kaj se je zgodilo z njim in kaj mu je prinesla večna uganka prihodnosti, dejstvo je preteklost, ki stoji nepozabljeno v zgodovini posameznega človeka.

Dragi prijatelj!

Oprosti mi, da Te nadlegujem.

Danes so mi na kratko odgovorili službo, ker so izvedeli mojo prošlost. Vidis, človek, ki bi rad prišel novo popolnoma novo življenje, kakor mladenič, ki v zornih letih odhaja z najboljši-

mi upi v svet ustvariti si bodočnost, nima sreče. Danes za dnevom me hujše preganja usoda, ter me žene v obup.

Zakaj toliko pokore radi enega samega prestopka.

Nimam človeka pod milim nebom, kateremu bi mogel povedati vse moje gorje, zato pišem Tebi, da me tudi Ti ne boš sodil slabo, kakor me svet.

Oprosti, da Te nadlegujem in prejmi mojo najtoplejšo zahvalo za vse, kar si mi storil dobrega. Govoril bi pač še enkrat rad a Teboj, pa ne morem, srce se mi krči od žalosti, ker sem med vsemi bitji na zemlji, pač jaz največja ničla.

Odideš tja v daljo brez cilja, ter se najbrže ne vidiš več.

Tebe pa čuvaj Bog!

Tvoj Radej...

Zgodnje pomladansko solnce se je že skrillo za obzorje; po ulicah je legla pusta, mokra megla. Solski zvonec je zapel štiri popoldne in male črne mravlje so se vsule na cesto, ostro pihajo predse, da bi bila že zgodnja pomlad, vendar je vel le močan vzhodni veter tam preko Grada. Mali osemetni Radej je hitel z drobnimi koraki proti domu v roki držeč krčevito knjige.

Skoro padel je v sobo.

"Dober večer, mamica!"

Pri ogledalu je stala lepa še mlada ženska, visoke vitke postave. Nervozno je uravnavala dolge, leskečemu zlatu podobne lase v frizuro. Nalaho je z glavo priklimala ter se niti ozrla ni.

"Mamica, kajne, da se bova danes skupaj učila. Že dolgo nisi bila pri meni, jaz te imam pa tako rad."

"Nimam časa Radej, moram z gospodom Franom v mesto."

"Nikoli nečeš ostati pri meni, vedno me puščaš samega z gospodom inštruktorjem. Toliko lepega ti imam za povedati. Kako prijetno je bilo danes v šoli. Brali smo tako lepo povest o neki ubogi deklici, kateri sta umrla oči in mati. Nikogar ni imela na svetu vedno je bila tako sama, brez vsake ljubezni. Potem pa je..."

"Pusti me s temi neslanostimi, saj vidiš, da se mi mudi. Tam k mizi sedi in se lepo nauči nalogo."

Koketno je posadila klobuk na glavo, ter si ogrnila težki hrmelinov plašč. Odprla je vrata.

"Mamica, mamica! Me za slovo niti poljubiti nočeš?"

"Sitnež!" Nalaho se je sklonila nad malo kodrasto glavo ter rudeče

pobarvane ustnice pritisnila na belo čelo. Tedaj so se otroške ročice oklenile njenega vratu.

"Mama, moja zlata mama!"

"Pusti me, pokvariš mi frizuro."

Potisnila je drobne prste na stran, se naglo okrenila in že je ni bilo več v sobi.

Modre nedolžne oči so začudeno begale po sobi, kakor bi se zgodilo nekaj velikega, nepričakovane. Skrivna bol je legla, kakor črna mrak na otroško srce, roke so izgubile oporo, moč življenja, padle so brezumno ob telesu, kodrasta glavica je klonila na trdo mizo, na kateri polirani plošči sta se poznali dve vodene lise.

Polnoč je že davno minula, skoro se je že začelo svitati, ko so se vrata spalnice hrupoma odprla.

"Lahko noč, gospod Franjo," se je zahtul rezek ženski glas, "to za spomin na veselo nočjo šno noč."

Ploaknilo je, kakor bi se strlo jaje, tam v predsobi so se zaprla precej nerodno vrata.

"Mamica!" je zaklicalo iz otroške postelje.

"Mamica..."

Nikdo ni odgovoril, čulo se je samo sopenje, obledela je legla na posteljo in zasopala.

Mamica ga ni silila...

Preteklo je sedem let. Iz malega Radeja je zrastel že precej velik fantič, sanjavih oči, ki so vedno nekaj izgubljenega iskale in nikdar našle. V šolo ni več hodil, ničesar mu ni šlo več v glavo, naj so ga še tako silili in menjavali inštruktorje. Ni šlo pa ni šlo naprej. Najraje je sedel ob nogah bolnega očeta, ter kramljal z njim po cele ure. Mati ni imela časa, morala je na zabavo.

Dolgo ni moglo tako iti naprej, čas hiti in z dnevi pridejo leta. Dali so ga učiti v tiskarno. Z velikimi odprtimi očmi je gledal vse te čumeče stroje. Ta velika dvigala, ki mečejo in uravnavajo lepo natisnjeni papir. Vse mu je bilo novo, svetle črke, ostri noži, lepo barvane podobice, ki so jih metali stroji iz sebe. Visoko gor so stale vlagalke in rudečice mu je pobarvala obraz, ko je pod kratkimi krili, opazil lepe svilene nogavice.

Tam dalje je bil zopet stroj, ki je sam vlagal papir, ga na drugi strani tiskanega zopet lepo uravnaval in pa oni tam poln zarez, po katerih tečejo črke, spodaj pa še bere cela beseda.

O čudni prečudni kraj.

Sprva je prenašal papir iz kleti v strojnico, pomagal strojniku pri barvanju valjev, že se je smel dotakniti stroja in uravnavati vrvice v mali koleček, ako je slučajno padla iz njega. Vse svojo ljubezen in veselje je razlil v delo in po končani učni dobi, ko mu je že poganjal prvi mah pod nosom, je pa še opravljal samostojno dva velika stroja, v popolno zadovoljnost predpostavljenih.

Soboto popoldne je naznanil električni zvonec, vse se je hitelo umivati. Radej je še pospravljaj stroj, ni se mu posebnost mudilo. Rdečica vlagalka se mu približala, ter ga objame okrog vratu.

"Gospod Radej, danes greste z nami, bo prijetna družba, vse naše punce. Ga bomo malo zavrtili."

"Ne morem, sem obljubil, da pridem kmalu domov."

"Taki vendar ne boš, da bi nas samo vi pustili na cedilu. Nežno se je privila k njemu, da mu je postalo vroče."

"Prosim, prosim..."

"Če že ni drugače, pa pojdem."

"Bravo, vi ste fant od fare."

Vesela družba je bila v gostilni pri Martinu. Vino je teklo od mize in debel tobakov dim se je valil pod stropom. Radej je sedel med dvema dekletoma, in zdaj pa zdaj ga je katera poljubila. Vino mu je udarilo v glavo, da je videl vse, kakor v megli.

"Se en liter na moj račun!"

"Živio, naš Radej!" je zaklicala družba ter se blazno zakrohotala.

"Se en liter, pa še enega, pa še ne gremo domov."

Noč je že jemala slovo, od Martina pa se je še vedno slalalo hripavo petje:

Prej pa ne gremo dom,

da se bo delal dan...

(Konec jutri.)

RAZNO

Revizija Sokratovega procesa. Atenski advokat Paradosopoulos je vložil na atensko kasacijsko sodišče zahtevo po reviziji procesa starogrškega modrijana, ki je bil kakor znano l. 399 pred Kr. r., torej pred več nego 2000 leti, obsojen na smrt. Gospod Paradosopoulos, ki mu menda manjka sodobne klijentele, je mnenja, da je aeropak zagrešil nad Sokratom juridično zmotno, najbrž pa celo umor. Do tega uverjenja je prišel po desetletnem proučevanju procesa in sedaj je prepričan, da so sodniki predlagali smrtno kazen proti svoji vesti. "Čast Grčije," piše Paradosopoulos, "zahteva, da se proces obnovi in da se sodno ugotovi Sokratova nedolžnost."

Na Paradosopoulosovo žalost in v sramoto celokupne Grčije je atenska kasacija zavrnila zahtevo po obnovi Sokratovega procesa, češ, da se ji zdi ta rehabilitacija docela preveč. Obnova procesa bi poržila preveč denarja, ki ga Grška nima baš v izobilju, poleg tega bi pa bila tudi brezpredmetna; zakaj — izjavlja kasacijsko sodišče — zgodovina je Sokrata že davno rehabilitirala in naknadna sodba in oprostitev bi pač niti najmanj ne prispevala k njegovi reputaciji. Paradosopoulos pa noče odjenjati in vztraja na svoji zahtevi. Pravi, da mu ni toliko do časti Sokrata, kakor do časti Grčije, ki se mora oprati dvatisočletnega madeža. Ker je bila zahteva po reviziji vložena z vsami predpisanimi formalnostmi, kasacij pač ne bo ostalo drugo, kakor da vso stvar proči in je službeno izjavi. Tako bo volk sit, koza cela. Paradosopoulos bo proglasen za rešenika domovine, čast Grčije pa bo oprana in čast.

Abdikacija ruskega carja. "Večerna Moskva" poroča, da je dovršil ruski umetnik V. Pčelin po naročilu sovjetske vlade sliko, ki predstavlja akt abdikacije ruskega carja Nikolaja II. Slika je napravljena v velikanskih dimenzijah; osebe na njej so posnete v naravni velikosti. Romala bo od mesta do mesta, stražili jo bodo posebni čuvaji in bo ruskemu ljudstvu povsod zastoj na ogled. Pčelin je delal sliko v železniškem vagonu, kjer se je ruski car odpovedal prestolu. Ta vagon stoji v Peterhofu kot muzejski dokument ruske revolucije. Pohištvo v njem je kompletno ohranjeno. Na mestu je ostal celo krasen pianino, katerega so morali izročiti nazaj ljudje, ki so ga hoteli oteti zgodovinski zbirki. V vagonu se je nahajalo v času odpovedi poleg carja še pet drugih oseb. Osemdesetletni grof Fredericks, minister carskega dvora se joče v kotu. Zastopnika dume Gučkov in Sijlgin opazujeta podpisovanje. Poleg njih stoji general Danilov, ki kaže sledove razburjenja. General Ruski drži carja za desnico. Car se je namreč upiral podpisati abdikacijo, Nikolaj II. ki podpisuje odpovedno listino, ima oči uprte v ikono, ki visi nad mizo. Postave oseb so, kakor rečeno, naslikane v naravni velikosti in slika napravlja na gledalca pretresljiv vtis.

SEKCIJA PRIJEDNO SLOVENSKEGA ORGANIZACIJA V CHICAGO.

Francisco Ferrer št. 121 S. N. P. J. — Veselica dne 16. aprila v dvorani S. N. P. J.

Fevska družba "Libra", koncert dne 24. aprila v dvorani S. N. P. J. na Lawndale in 27. cesti.

Klub št. 1, J. S. E. — Dramska predstava in promojaska slavnost, v nedeljo 1. maja, v dvorani S. N. P. J.

Fevska družba "Triglav", koncert v Hrvaškem domu v S. Chicagu, dne 8. maja.

Fevska družba "Slovan", koncert dne 29. maja v Hrvaškem domu, S. Chicagu.

Orkester S. N. P. J. — Veselica dne 29. maja v dvorani S. N. P. J.

Filmski klub št. 1 S. N. P. J., dne 19. junija pri Vidmarju v Willow Springsu.

Liga jecljavih v Ameriki. Chicago, 9. apr. — Že pred časom se je organizirala liga jecljavih ljudi, ki ima namen preprečiti norčevanje v literaturi in v gledališčih, kjer opnašajo jecljave. Vodja lige je dejal, da je v Ameriki nad milijon jecljavih ter da jih je že lepo število v ligi.

RAD BI IZVEDEL

za naslov Anne Lavič, s prvim možem se je pisala Ana Rešek in nekdanje je stanovala na W. 22nd pl., Chicago, Ill. Kako se piše sedaj z drugim možem mi ni znano. Rojake prosim, če kateri ve za njen naslov, da mi to sporoči, ako bo pa sama to čitala, jo prosim, da se mi javi. Poročati ji imam važne stvari in imam zahjo tudi pismo od njene matere iz stare domovine. Louis Sever, 714 Bell st., Staunton, Ill. — (Adv.)

FINE PREKAJENE KLOBUKOV IN ŠUNKE S ČESNOVIM OKUSOM

Velika noč se bliža in kakor po navadi brez dobre šunke in klobukov ni velika noč; to mora biti na misli, da se dobro pogosti. Kakor so vsako leto naročila zelo velika, tako pričakujemo tudi letos. Vred tega se pričakujemo rojakom, da bi takoj naročili svoje potrebščine, zato da dobite o pravem času in ne bodeste potem razočarani. Cene so: Klobase, konke, meso brez kosti po 84c funt; rebena 28c funt, in "paprika špek" po 40c funt.

Pošiljam od 5 funtov naprej po C. O. D. ali pa če denar pošljete z naročilom. Pišite na:

JOSEPH LESKOVAR
610 — 14th Street, Racine, Wis. 455 W. 42nd Str., New York, N. Y.

MATIJA SKENDER

JAVNI NOTAR

na Ameriko in stari kraj

1122 E. Ohio St., Telefon CEDAR 4373 N. S. Pittsburgh, Pa. Isdeluje pooblastila, kupne pogodbe, pobotnice, oporoke in vse druge v notarsko stroko spadajoče spise. Pišite, telefonirajte, ali pridite osebno.

Ali ste že začeli

agitacijo za DNEVNIK PROSVETO? Kampanja je sodaj v nem teku in prvi uspehi se se že pokazali. Ne bode vi zadnji pripravljenjem v to kampanjo. Pričnite takoj! Pridobite svoj znanec in prijatelja, da se takoj naroči na Prosveto. Čaka lepa nagrada, če pošljete dve ali več obnovljenih naročnin; ali vsaj eno novo.

Brez odbite provizije ste za enega novega naročnika za leto upravičeni do knjige "JIMMY HIGGINS," vredno \$1; za o leto naročnino dobite "SLOVENSKO-ANGLEŠKO SLOVNIC" vredno \$2, ali pa druge knjige iz založbe "Književne matice" vrednosti \$2.

Za dve celoletni naročnini dobite lepo in debelo knjigo "AL RISKI SLOVENCI", vredno \$5, ali pa druge knjige v vrednosti \$5.

Vai bratje in sestre S. N. P. J., takoj na delo za nove naročnike! Zlasti pa dopisniki, ki pišete, kako priljubljena vam Prosveta. Še z agitacijo dokazite, da vam je res priljubljena, da delate za njeno razširjenje.

Naročnina je za celo leto \$5, za pol leta \$2.50; za Chicag Cicero celoletno \$6.50, za Evropo \$8.

IZPOLNITE IN IŠEŽITE TA KUPON.

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

Priloženo dobite naročnino \$..... za katere pošljite Prosveto:

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

Ime

Naslov

MARK TWAIN:

MALI KLAJEZ TOM SAWYER

Poslovenil L. Mulaček.

(Dalje.)

Ne, rajši bi postal vojak in se vrnil čez dolgo let slaven in truden boja. Ne, še boljše bi bilo, če bi šel med Indijance, lovil bivoles, hodil na bojne pohode v gorovja in v brezpotne velike planjave daljnega Zapada in se povrnil v pozni prihodnosti kot velik poglavar, poln perja, strašno pobarvan, ter se prišopiril kakega zaspanega poletnega dopoldneva s krvoločnim bojnim vpitjem v nedeljsko šolo in navdal oči svojih tovarišev z neutolajljivo zavistjo. Toda ne, bilo je nekaj še bolj veličastnega kot to! Hotel je postati moraki razbojnik! Da, to je hotel. Sedaj je ležala njegova prihodnost jasno pred njim in se svetila v nepojmljivem blešku. Kako bi njegovo ime navdajalo svet in pretresalo ljudi! Kako slavno bi rezal plesoče morje v svojem dolgem, črnem dirjalu z imenom "Duh viharja", na katerem bi vihrala spredaj njegova strašna zastava! In tako bi se na vrhuncu svoje slave nenadoma prikazal na avojem nekdanjem rojstnem kraju in prišel v cerkev ves rujav in zagorel, v svojem črnozame-tastem jopiču in hlačah do kolen, s škriatasto rdečim pasom, polnim samokresov, s svojo od zločinov zarjavelo kratko sabljo ob strani, širokim klobukom z vihrajočimi peresi na glavi, z razvito črno zastavo v roki, da bi se videla na njej človeška lobanja s prekritimi kostmi, in z veliko radostjo bi poslušal šepetanje: "To je Tom Sawyer, moraki razbojnik! Črni maščevalec španskega morja!"

Da, tako budi; njegova karijera je bila odločena. Pobegniti je hotel od doma in nastopiti svojo pot. Takoj naslednjega jutra je hotel odpotovati. Raditega se mora sedaj pripraviti in zbrati svoja sredstva. Podal se je k gnjilemu parobku v bližini in začel kopati na enem koncu z nožem. Kmalu je zadel na les, ki je votlo zadonel. Položil je nanj svojo roko in s povdramkom izgovoril tole zagovarjanje:

"Kar ni tukaj, pridil! Kar je tukaj, ostani tukaj!"

Odgrebel je prst in odkril smrekovo deščico. Privzdignil jo je in razkril majhno zakladnico, ki je imela dno in strani iz deščice. V njej je ležala frnikula. Tomovo začudenje je bilo brez mej! Osupel se je popraskal za ušesi in rekel:

"No, to pa presega vse!"

Nato je nevoljen vrzel frnikulo proč in stal tam zamišljen. Resnica je bila, da se je izkazala pri tem neka njegova prazna vera za ne-resnično, ki so jo smatrali on in njegovi tovariši vedno kot nezmotljivo. Če je zakopal človek frnikulo z gotovimi potrebnimi razgovori, jo tam ležati pustil kakih štirinajst dni in odprl potem z zagovarjanjem, ki ga je ravnokar izrekel, je videl, da so se medtem vse frnikule, ki jih je kdaj izgubil, ne glede na to, kako daleč so bile vsakeb. Sedaj pa se je ta resničnost in brezdomnost pokazala. Cela zgradba Tomove vere se je zmajala notri do temelja. Mnogokrat je že slišal, da se je ta stvar posrečila, nikoli pa še, da bi se bila ponesrečila. Ni se seveda spomnil, da je sam že večkrat to poskusil, da pa ni mogel nikoli pozneje najti onega prostora, kjer jo je zakopal. Nekoliko časa je razmišljal o celi stvari in končno razsodil, da se je kaka čarovnica vmešala vmes in uničila čar. Misli si je, da bi bilo dobro, če bi se prepričal tudi glede tega; radi tega je iskal naokoli, dokler ni našel jamice. Vlezel se je na zemljo, približal usta in zaklical:

"Murenček, murenček, povej mi,

kar bi jaz rad vedel!

Murenček, murenček, povej mi,

kar bi jaz rad vedel!

Murenček, murenček, povej mi,

kar bi jaz rad vedel!

Murenček, murenček, povej mi,

kar bi jaz rad vedel!

Murenček, murenček, povej mi,

kar bi jaz rad vedel!

Murenček, murenček, povej mi,

kar bi jaz rad vedel!

Murenček, murenček, povej mi,

kar bi jaz rad vedel!

Murenček, murenček, povej mi,

kar bi jaz rad vedel!

Trava se je začela premikati in prikazal se je zatrenutek murenček, ki se je prestrašen zopet skril.

"Nič ne pove! Toraj je v resnici čarovnica to storila! saj sem vedel." Dobro je vedel, kako brezuspešno bi se bilo skušati s čarovnicami; zato mu je upadel pogum in je odnehal. Prišlo pa mu je na misel, da bi bilo dobro, če bi imel frnikulo, ki jo je ravnokar proč zagnal, in je šel ter jo potrpežljivo iskal. Vendar je ni mogel najti. Sedaj se je vrnil nazaj k zakladnici in se skrbno postavil prav tako, kot je stal, ko je vrzel frnikulo, nato je vzel iz žepa drugo frnikulo in jo vrzel v isto stran rekoč:

"Sestrica, pojdi svojo sestrico iskati!"

Pazil je, kje je padla na tla, in odšel tja, da jo poišče. Morala je pasti blizje pa je šel predaleč; zato je še poskušal dvakrat. Poslednji pokušaj je bil uspešen. Frnikuli sta ležali komaj čevljev druga od druge.

Ravno v tem trenutku se je začelo skozi zelene gozdne oboke trobentanje otroške pločevinaste trobente. Tom je vrzel od sebe jopič in hlače, naredil iz narmenice pas, odbral nekoliko dračja za gnjilim parobkom, razkril preprost lok in puščice, lesen meč in pločevinasto trobento; kakor bi trenil, je izgrabil vse stvari in planil dalje bosonog in v vihrajoč rafci. Kmalu nato se je ustavil pod velikim brestom, zatrobil v odgovor, se postavil na prste in se začel oprezno ozirati na vse strani. Previdno je rekel — proti namišljeni družbi.

"Stojte, fantje moji veseli! Bodite skriti, dokler ne zatrobim!"

Sedaj se je prikazal Joe Harper, ravnokar zračno oblečen in dovršeno oborožen kot Tom. Tom je zaklical:

"Stoj! Kdo prihaja brez mojega dovoljenja sem v Sherwoodski Les!"

"Guy z Guisborna ne potrebuje nobenega dovoljenja. Kdo si, ki—ki—"

"Se drzne tako govoriti," je rekel Tom točno kakaj govorila sta na pamet "po knjigi". "Kdo si ti, ki se drzne tako govoriti?"

"Jaz, kaj! Jaz sem Robin Hood, kakor kmalu izve tvoja rečna mrhovina."

"Toraj ti si v resnici tisti slavni izgnanec? Z veseljem se hočem bojevati s teboj za dovoljenje v teh ves